

Олеся Тоцька

доктор економічних наук, доцент, Волинський національний університет імені
Лесі Українки, Луцьк, Україна, Totska.Olesia@vnu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4748-2134>

**ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ ПРОЄКТУ ФІНАНСОВО-
ЕКОНОМІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО
ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ MICROSOFT
OFFICE PROJECT¹**

Анотація. Ринок фінансових послуг стрімко розвивається в сучасному динамічному світі. Фінансова інклюзія наших співвітчизників безпосередньо залежить від їх фінансово-економічної грамотності. Тому знайомство громадян України з фінансовими й економічними термінами, а також основами здійснення фінансових операцій повинно відбуватися ще в дитячі роки. Метою статті є формування бюджету освітнього проєкту фінансово-економічної грамотності для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку за допомогою програми Microsoft Office Project. У статті описано ознаки проєкту (мету, наявні ієрархічні цілі, координоване виконання пов'язаних між собою дій, часові рамки, наявність бюджету, унікальність). Проєкт фінансово-економічної грамотності для дітей віднесено до певних видів проєктів за різними класифікаційними ознаками (масштабом, тривалістю, галузевою приналежністю, функціональним спрямуванням, характером залучених сторін, ступенем складності, складом і структурою залучених організацій, вимогами до якості проєкту, ступенем обов'язковості, ступенем зв'язку, кількістю учасників). Поетапний алгоритм розроблення проєкту від

---

¹ Дослідження виконано за результатами проходження автором міжнародного стажування за програмою «Фандрейзинг та організація проєктної діяльності в закладах освіти: Європейський досвід» (Польща – Україна, з 6 листопада по 12 грудня 2021 р.).

формування команди проєкту до формування бюджету проєкту сформовано й описано. Використано методи: SWOT-аналіз (для визначення сильних і слабких сторін, загроз і можливостей проєкту), критичного шляху (для планування робіт проєкту), бюджетування (для формування бюджету проєкту). Описано алгоритм автоматизованого планування задач проєкту в програмі Microsoft Office Project. До бюджету проєкту включено витрати на друк презентаційних матеріалів; створення малюнків для пояснення фінансових й економічних термінів, що будуть використані в дитячій книзі; створення макету та друк дитячої книги; створення мультфільму; створення веб-сторінки проєкту; оплату праці викладачів за проведення навчальних занять. Часові рамки проєкту склали 5,5 місяців. Вказано на універсальності проєкту, оскільки його можуть реалізувати викладачі кафедр економічного профілю будь-якого закладу вищої освіти України. Відзначено, що розроблений проєкт фінансово-економічної грамотності для дітей може слугувати основою для інших освітніх проєктів у сфері дошкільної чи шкільної освіти або для аналогічних проєктів фінансово-економічної грамотності, де цільовою аудиторією будуть учні середніх і старших класів, які навчаються в закладах загальної середньої освіти, гімназіях, ліцеях.

Ключові слова: бюджет, проєкт, фінансово-економічна грамотність, діти дошкільного та молодшого шкільного віку, Microsoft Office Project.

JEL classification: G00, H60, C88, J15, J24.

DOI: 10.32987/2617-8532-2022-1-19-29.

Фінансова грамотність українців знаходиться на низькому рівні. А це, безумовно, впливає на рівень їх особистого добробуту. Оскільки ринок фінансових послуг стрімко розвивається в сучасному динамічному світі, виникає нагальна необхідність фінансової інклюзії наших співвітчизників, що безпосередньо залежить від їх фінансово-економічної грамотності. На нашу думку, знайомство громадян України з фінансовими й економічними термінами, а також основами здійснення фінансових операцій повинно

відбуватися ще в дитячі роки. Адже завдяки отриманим знанням і навичкам, у подальшому вони зможуть складати їх власний бюджет, контролювати видатки, приймати виважені фінансові рішення, вмітимуть заощаджувати та розсудливо ставитися до кредитів. Реалізація проєкту фінансово-економічної грамотності для дітей науково-педагогічними працівниками (далі – НПП) кафедр економічного та фінансового профілю закладів вищої освіти (далі – ЗВО) України допоможе закласти фундамент таких знань.

Зауважимо, що Організація економічного співробітництва та розвитку в 2005 р. рекомендувала, щоб фінансова освіта починалася якомога раніше та надавалася в школах. Адже її включення в навчальні програми з раннього віку дає змогу дітям здобути знання та навички для формування відповідальної фінансової поведінки на кожному етапі їхньої освіти. Це особливо важливо, зважаючи на те, що батьки можуть бути погано підготовлені для навчання своїх дітей поводженню з грошима: рівень фінансової грамотності, як правило, низький у всьому світі [1].

Проблематиці формування фінансової грамотності різних груп молоді присвячено низку публікацій вітчизняних та іноземних авторів. Зокрема, вони досліджували такі питання: В. Андрійчук – міжнародний досвід навчання фінансової грамотності учнів початкової школи [2], Н. Барадія – компетентнісний підхід у процесі вивчення фінансової грамотності в гімназії та ліцеї [3], М. Вознюк, С. Бойко – заняття з фінансової грамотності в дитячих оздоровчих закладах [4], О. Пискун, Н. Сокол – розвиток підприємливості та фінансової грамотності учнів старшої школи в процесі технологічної освіти [5]. Щодо проєктної діяльності в цій сфері, варто відмітити роботу таких науковців як В. Андрієвська, Л. Білоусова, А. Сапенко, які описали STEAM-проєкт із розвитку фінансової грамотності учнів [6]. Наукові розвідки зарубіжних авторів стосувалися таких питань: В. Фрісанчо – впливу фінансової освіти на молодь [7], Н. Гарг, С. Сінгх – аналізу рівня фінансової грамотності молоді у світі [8].

Однак згадані автори не зосереджувалися на вартісних аспектах навчання фінансово-економічної грамотності наймолодших членів суспільства.

Вважаємо, що до навчання фінансово-економічної грамотності дітей повинні активно долучатися викладачі економічних дисциплін ЗВО. Такий вид робіт вони можуть спланувати у вигляді короткострокового проєкту з відповідним бюджетом. Варто зазначити, що проєктна діяльність у межах ЗВО може бути доволі різноманітною. Відповідно, будуть відрізнятися і бюджети проєктів. Так, у [9] описано низку проєктів у ЗВО:

- проведення вступної кампанії в університеті (освітньо-маркетинговий);
- проведення Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт (освітній);
- підготовка доктора філософії (PhD) в аспірантурі ЗВО (науково-освітній);
- підготовка доктора наук у докторантурі ЗВО (науковий).

Зокрема, бюджет проєкту проведення вступної кампанії університету склав 39 000 грн. Часові межі проєкту становили з 01.07.2019 р. до 30.09.2019 р. У проєкті було заплановано трудові ресурси (абітурієнти, приймальна комісія), а також матеріальні (100 пачок офісного паперу) і фінансові (витрати на канцтовари, а також друк бланків і правил прийому) [9, с. 454–458, 461–463].

Своєю чергою, бюджет проєкту проведення Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт у межах одного ЗВО був значно скромніший – 1 000 грн. Часові рамки цього проєкту склали 2018/2019 навчальний рік. Для нього були заплановані трудові (голова, заступник голови, секретар і члени оргкомітету; відділ зв'язків із громадськістю; загальний відділ; члени галузевої конкурсної, мандатної та апеляційної комісії), матеріальні (дипломи, грамоти) та фінансові (витрати на канцтовари) ресурси [9, с. 479–488].

Бюджет проєкту підготовки доктора філософії у ЗВО склав 13 250 грн. Часові межі проєкту становили з 01.10.2018 р. до 30.09.2022 р. Трудовими ресурсам проєкту були аспірант, науковий керівник, вчена рада університету; фінансовими – витрати на публікацію тез, статей, оголошення про захист дисертації, поліграфічні послуги, розсилання авторефератів і транспортні витрати [9, с. 494–505].

Для проєкту підготовки доктора наук у ЗВО було передбачено бюджет на суму 12 250 грн. Часові межі проєкту склали з 01.10.2018 р. до 30.09.2020 р. До його трудових ресурсів віднесено докторанта, наукового консультанта та вчену раду університету. Фінансові ресурси проєкту передбачали покриття витрат на публікацію тез, статей, оголошення про захист дисертації, поліграфічні послуги, розсилання авторефератів і транспортні витрати [9, с. 506–513].

Загалом, будь-який проєкт дозволяє:

- деталізувати роботи (задачі), необхідні для його реалізації;
- призначити для кожної задачі трудові, матеріальні чи фінансові ресурси;
- ефективно управляти змістом, часом і ресурсами проєкту;
- визначити критичні роботи проєкту, затримка виконання яких може позначитися на термінах завершення проєкту.

Метою дослідження є формування бюджету освітнього проєкту фінансово-економічної грамотності для наймолодших за допомогою програми Microsoft Office Project. Для її реалізації поставлено й виконано такі завдання:

- 1) визначити характерні ознаки проєкту та сформувавши алгоритм його розроблення;
- 2) скласти перелік робіт (задач), що входять до складу проєкту, та побудувати на їх основі діаграму Ганта;
- 3) призначити задачам ресурси і сформувавши бюджет проєкту.

Теоретичні засади дослідження. Розробка проєкту фінансово-економічної грамотності для наймолодших відбувалася на основі теорії управління проєктами. Методика дослідження полягає в застосуванні: SWOT-аналізу – для визначення сильних і слабких сторін проєкту, його загроз і можливостей; методу критичного шляху (один із найбільш відомих методів сітьового планування) – для планування робіт проєкту; бюджетування – для формування бюджету проєкту.

Результати дослідження. Спочатку визначимо характерні ознаки проєкту фінансово-економічної грамотності для наймолодших. Ними є:

1) мета – формування засад фінансово-економічної грамотності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку;

2) наявні ієрархічні цілі – проведення підготовчого, основного та заключного етапу;

3) координоване виконання пов'язаних між собою дій – навчання наймолодших членів суспільства проводитиметься згідно розробленої НПП, які входять до команди проекту, навчальної програми та за складеним графіком;

4) часові рамки – 5,5 місяців;

5) наявність бюджету – покриття витрат на друк презентаційних матеріалів для потенційних інвесторів проекту; створення малюнків для пояснення фінансово-економічних термінів (ФЕТ), що будуть використані в дитячій книзі; макетування та друк дитячої книги; створення мультфільму для пояснення ФЕТ; розробку веб-сторінки проекту; оплату праці НПП, задіяних у проєкті;

б) унікальність – навчання дітей відбуватиметься у дитсадках і школах одного міста викладачами, які працюють на кафедрі економічного профілю ЗВО, з використанням спеціально створених книги та мультфільму.

Характеристика проєкту за різними класифікаційними ознаками відображена на рис. 1.

Рис. 1. Характеристика проєкту за різними класифікаційними ознаками

Побудовано автором.

Далі сформуємо алгоритм розроблення проєкту. Він полягає у виконанні низки послідовних дій, перелічених на рис. 2.

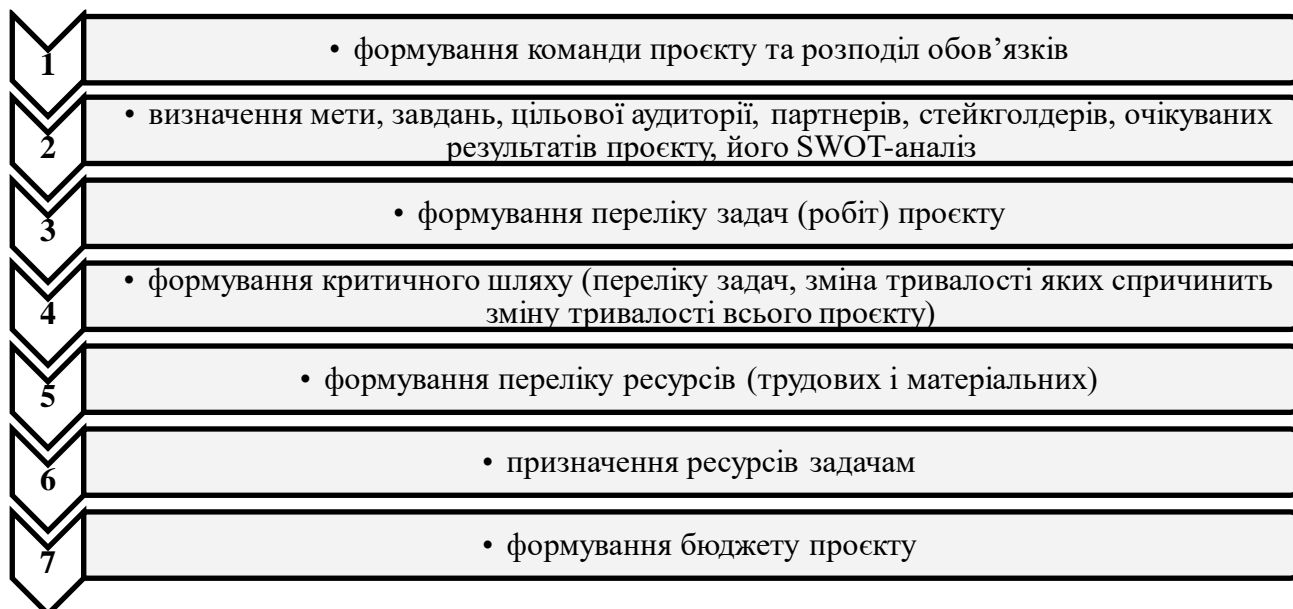

Рис. 2. Алгоритм розроблення проєкту

Побудовано автором.

Загалом передбачається, що проєкт зможуть реалізувати вісім НПП – працівники кафедри фінансів ЗВО. Часові межі проєкту: з 17.01.2022 р. до 30.06.2022 р. Неробочими днями в проєкті є суботи, неділі, а також святкові дні, які припадають на цей період.

Мета проєкту: формування засад фінансово-економічної грамотності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку міста, обраного для реалізації проєкту. Завдання проєкту:

1. Розробка навчальної програми та презентаційних матеріалів; друк презентаційних матеріалів (50 буклетів).

2. Пошук джерел фінансування.

3. Створення 20 малюнків для пояснення ФЕТ, що будуть використані в дитячій книзі.

4. Створення макету та друк дитячої книги (тираж – 1 000 примірників).

5. Створення мультфільму (тривалість – 10 хв).

6. Створення веб-сторінки проєкту.

7. Визначення дитсадків/шкіл для реалізації проєкту, розробка графіку та проведення навчальних занять.

8. Підведення підсумків, обмін досвідом із громадськими організаціями (далі – ГО) освітнього профілю.

9. Інформаційний супровід проєкту.

Цільовою аудиторією проєкту є вихованці старших груп дитячих садочків і учні молодших класів закладів загальної середньої освіти. Для його реалізації необхідне залучення таких партнерів: видавництва, дизайн-студії, телерадіокомпанії (далі – ТРК). Стейкхолдерами проєкту є інвестор (спонсор, грантодавець), керівництво ЗВО, Управління освіти і науки обласної державної адміністрації (далі – ОДА), Департамент освіти міської ради, дитячі садочки, заклади загальної середньої освіти, а також згадані видавництво, дизайн-студія та ТРК. Очікуваний результат проєкту: наймолодші жителі міста, які мають базові знання про заробітну плату, сімейний бюджет, доходи, видатки, заощадження, кредит, відсотки, депозит, ціну товару/послуги, податки тощо.

Перелік сильних і слабких сторін проєкту, його загроз і можливостей подано на рис. 3, задач – у табл. 1.

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Професійна команда проєкту (НПП кафедри фінансів). 2. Територіальна наближеність команди проєкту до цільової аудиторії (одне місто). 3. Налагоджені контакти з місцевим видавництвом. 4. Налагоджені контакти з місцевою ТРК для висвітлення та реклами проєкту в ЗМІ.	1. Брак часу в учасників команди проєкту через значне навантаження (навчальне, наукове, виховне, профорієнтаційне) за основним місцем роботи. 2. Відсутність досвіду проведення групових навчальних занять з вихованцями дитячих садків. 3. Відсутність досвіду проведення групових навчальних занять з учнями молодших класів.
Можливості	Загрози
1. Залучення викладачів кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти ЗВО до консультування щодо проведення навчальних занять з вихованцями дитячих садків. 2. Залучення викладачів кафедри теорії і методики початкової освіти ЗВО до консультування щодо проведення навчальних занять зі школярами молодших класів. 3. Залучення викладачів кафедри дизайну ЗВО до створення малюнків і макету дитячої книжки, зйомок мультфільму.	1. Низька зацікавленість проєктом у влади міста – Управління освіти і науки ОДА чи Департаменту освіти міської ради. 2. Затримка платежів, які проходять через Управління Державного казначейства в області. 3. Порушення термінів виконання замовлень видавництвом чи дизайн-студією. 4. Неякісне виконання замовлень видавництвом чи дизайн-студією. 5. Захворюваність серед учасників команди

4. Фінансування проекту за рахунок коштів дитсадків/шкіл.	проекту у зв'язку з пандемією коронавірусної хвороби COVID-19.
5. Фінансування проекту за рахунок коштів батьків дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.	

Рис. 3. SWOT-аналіз проекту

Побудовано автором.

Таблиця 1

Задачі проекту

№ рядка	СДР	Назва задачі	Витрати, грн	Тривалість, днів	Початок	Закінчення	Попередники	Назви ресурсів
0	0	Фін.-екон. грамотність для наймолод.	182300	113	Пн 17.01.22	Чт 30.06.22		
1	1	Початок проекту	0	0	Пн 17.01.22	Пн 17.01.22		
2	2	Підготовчий етап	110300	44	Пн 17.01.22	Пт 18.03.22		
3	2.1	Початок підготовчого етапу	0	0	Пн 17.01.22	Пн 17.01.22	1	
4	2.2	Розробка навчальної програми	0	2	Пн 17.01.22	Вт 18.01.22	3	НПП
5	2.3	Розробка презентаційних матеріалів	0	2	Ср 19.01.22	Чт 20.01.22	4	НПП
6	2.4	Друк презентаційних матеріалів	800	1	Пт 21.01.22	Пт 21.01.22	5	Буклети [50 букл.]
7	2.5	Пошук джерел фінансування	0	15	Пн 24.01.22	Пт 11.02.22	6	НПП
8	2.6	Створення малюнків для пояснення ФЕТ	2000	12	Пн 14.02.22	Вт 01.03.22	7	Малюнки [20 мал.]
9	2.7	Створення макету та друк дитячої книги	20500	6	Ср 02.03.22	Чт 10.03.22	8	Макет[1 мак.]; Книга[1 000 кн.]
10	2.8	Створення м/ф для пояснення ФЕТ	85000	24	Пн 14.02.22	Пт 18.03.22	7	Мультфільм [10 хв.]
11	2.9	Створення веб-сторінки проекту	2000	15	Пн 14.02.22	Пт 04.03.22	7	Веб-сторінка [1 стор.]
12	2.10	Завершення підготовчого етапу	0	0	Пт 18.03.22	Пт 18.03.22	9;10;11	
13	3	Основний етап	72000	62	Пн 21.03.22	Пн 20.06.22		
14	3.1	Початок основного етапу	0	0	Пн 21.03.22	Пн 21.03.22	12	
15	3.2	Визначення дитсадків/шкіл для реалізації проекту	0	1	Пн 21.03.22	Пн 21.03.22	14	Уп-ня ОіН ОДА;Деп-нт освіти міськради
16	3.3	Розробка графіку проведення навч. занять	0	1	Вт 22.03.22	Вт 22.03.22	15	НПП
17	3.4	Проведення навчальних занять	72000	60	Ср 23.03.22	Пн 20.06.22	16	НПП
18	3.5	Інформаційний супровід проекту	0	60	Ср 23.03.22	Пн 20.06.22	16	ТРК
19	3.6	Завершення основного етапу	0	0	Пн 20.06.22	Пн 20.06.22	17;18	
20	4	Заключний етап	0	7	Вт 21.06.22	Чт 30.06.22		
21	4.1	Початок заключного етапу	0	0	Вт 21.06.22	Вт 21.06.22	19	
22	4.2	Підведення підсумків	0	4	Вт 21.06.22	Пт 21.06.22	21	НПП

		проєкту			21.06.22	24.06.22		
23	4.3	Обмін досвідом із ГО освітнього профілю	0	3	Пн 27.06.22	Чт 30.06.22	22	НПП;ГО
24	4.4	Інформаційний супровід проєкту	0	7	Вт 21.06.22	Чт 30.06.22	21	ТРК
25	4.5	Завершення заключного етапу	0	0	Чт 30.06.22	Чт 30.06.22	23;24	
26	5	Закінчення проєкту	0	0	Чт 30.06.22	Чт 30.06.22	25	

Складено автором.

У табл. 1 для кожної задачі подано таку інформацію: номер рядка в проєкті, номер в структурній декомпозиції робіт (далі – СДР), назву, витрати на реалізацію, тривалість, дати початку та закінчення, номери рядків задач-попередників, назви призначених ресурсів із зазначенням одиниць. До критичних робіт проєкту, затримки у виконанні яких відтермінують дату його завершення, віднесено роботи під номерами 4–7, 10, 15–18, 22–24.

Автоматизоване планування задач проєкту в програмі Microsoft Office Project доцільно проводити за таким алгоритмом:

- завантаження програми;
- початок нового проєкту;
- зміна робочого часу;
- формування переліку задач проєкту;
- створення ієрархії задач;
- внесення тривалості задач нижчого рівня;
- створення віх (подій, контрольних точок);
- зв’язування задач нижчого рівня між собою;
- формування СДР;
- формування критичного шляху;
- формування переліку ресурсів;
- призначення ресурсів задачам;
- формування бюджету проєкту;
- формування базового плану.

Детальніше алгоритм описано в [9, с. 459–460].

Ця програма обрана нами у зв'язку з тим, що вона входить до складу пакету програм Microsoft Office та сприяє кращій візуалізації проектної інформації. Окрім того, в мережі Інтернет наявна велика кількість навчальних видань і відео по роботі з цією програмою.

Сітковий графік проекту у вигляді діаграми Ганта, побудованої в програмі Microsoft Office Project, подано на рис. 4.

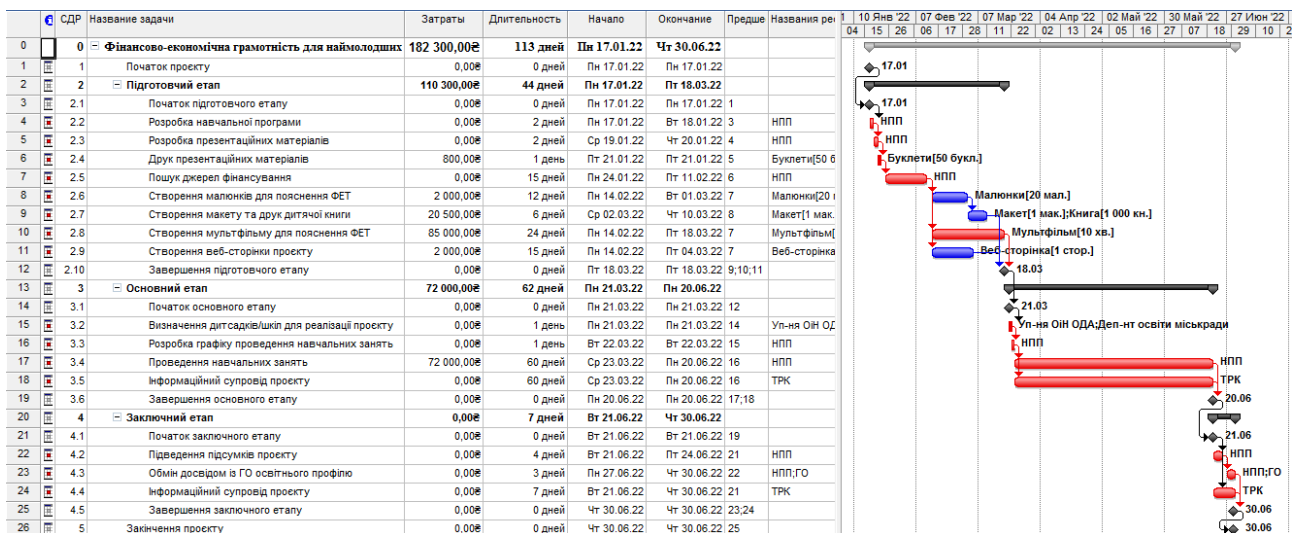

Рис. 4. Діаграма Ганта проекту в програмі Microsoft Office Project (українською та російською)

Побудовано автором.

Зауважимо, що основними ресурсами проекту є трудові (НПП – 8 осіб, Управління освіти і науки ОДА, Департамент освіти міської ради, ТРК, ГО освітнього профілю) та матеріальні (буклети вартістю 16 грн/од, малюнки – 100 грн/од., макет дитячої книги – 500 грн, книга – 20 грн/од, мультфільм – 8 500 грн/хв., веб-сторінка – 2 000 грн). НПП оплачується тільки проведення навчальних занять – 6 000 грн/тижд. для всієї групи працівників разом.

Загалом бюджет розробленого проекту склав 182 300 грн, з яких друк презентаційних матеріалів заплановано здійснювати за власні кошти команди проекту. До бюджету проекту включено витрати на друк презентаційних матеріалів; створення малюнків для пояснення ФЕТ, що будуть використані в дитячій книзі; створення макету та друк дитячої книги; створення мультфільму; створення веб-сторінки проекту; оплату праці викладачів за проведення навчальних занять.

Підсумовуючи результати дослідження, зазначимо, що розроблений проєкт є універсальним, оскільки його можуть реалізувати НПП кафедр економічного профілю будь-якого ЗВО України. У разі збільшення фінансування, проєктом можна охопити інші дитсадки/школи міста, району чи області. Адже отримані дітьми знання закладуть основу для їх подальшого відповідального ставлення до особистих фінансів, прийняття виважених фінансових рішень, особистої фінансової стабільності (добробуту) та фінансової безпеки держави.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в тому, що розроблений проєкт фінансово-економічної грамотності для наймолодших завдяки порівняно невеликому бюджету (182 300 грн) може слугувати основою для планування та реалізації інших освітніх проєктів у сфері дошкільної чи шкільної освіти або для аналогічних проєктів фінансово-економічної грамотності, де цільовою аудиторією будуть особи старшої вікової категорії – учні середніх і старших класів закладів загальної середньої освіти, гімназій, ліцеїв. Окрім того, в разі реалізації розробленого проєкту, можна дослідити відхилення між базовим і фактичним планом проєкту, які спостерігалися, а також проблеми, з якими стикалася команда проєкту.

Список використаних джерел

1. Financial education in schools. OECD, 2012. URL: https://www.oecd.org/finance/financial-education/FinEdSchool_web.pdf.
2. Андрійчук В. Навчання фінансової грамотності учнів початкової школи: міжнародний досвід. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2021. Вип. 1. С. 81–87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NPO_2021_1_12 (дата звернення: 29.12.2021).
3. Барадія Н. Г. Компетентнісний підхід у процесі вивчення фінансової грамотності в гімназії та ліцеї. *Інноваційна педагогіка*. 2018. Вип. 3. С. 49–52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2018_3_11 (дата звернення: 29.12.2021).
4. Вознюк М., Бойко С. Заняття з фінансової грамотності в дитячих оздоровчих закладах. *Вісник Національного банку України*. 2014. № 11. С. 67–

68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2014_11_22 (дата звернення: 29.12.2021).

5. Пискун О. М., Сокол Н. В. Розвиток підприємливості та фінансової грамотності учнів старшої школи в процесі технологічної освіти. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки*. 2018. Вип. 151(2). С. 118–122. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2018_151\(2\)__28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2018_151(2)__28) (дата звернення: 29.12.2021).

6. Андрієвська В. М., Білоусова Л. І., Сапенко А. А. STEAM-проект із розвитку фінансової грамотності учнів. *Народна освіта*. 2018. Вип. 2. С. 25–31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NarOsv_2018_2_6 (дата звернення: 29.12.2021).

7. Frisancho V. The impact of financial education for youth / Inter-American Development Bank. 2019. URL: https://publications.iadb.org/publications/english/document/The_Impact_of_Financial_Education_for_Youth_en.pdf.

8. Garg N., Singh S. Financial literacy among youth. *International Journal of Social Economics*. 2018. Vol. 45. No. 1. P. 173–186. URL: <https://doi.org/10.1108/IJSE-11-2016-0303>.

9. Тоцька О. Л. Управління розвитком вищої освіти України в Європейському освітньому просторі : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 532 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/20037>.